

Ervaringen van mbo-docenten met het afstandsonderwijs door COVID-19

iXperium/Centre of Expertise Leren met ict

Madeleine Hulsen
Carolien van Rens
Marijke Kral
Bas Kurver

Juli 2020

Colofon

iXperium/Centre of Expertise Leren met ict

Academie Educatie, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen www.ixperium.nl

Auteurs:

Madeleine Hulsen

Carolien van Rens

Marijke Kral

Bas Kurver

Naamsvermelding-NietCommercieel
4.0 Internationaal (CC BY-NC 4.0)

Inleiding

Het iXperium/Centre of Expertise voert periodiek een monitor uit onder mbo-docenten naar ict-gebruik en competenties voor leren en lesgeven met ict. De mbo-monitor 2020 ging van start in februari, net voor de COVID-19-lockdown. Nadat het fysieke onderwijs ook in het mbo half maart werd stilgelegd, hebben we een aantal vragen aan de monitor toegevoegd om een beeld te krijgen van wat de (eerste) ervaringen zijn met het (online) afstandsonderwijs. De vragenlijst heeft open gestaan tot begin mei.

We beschrijven in deze deelrapportage¹ de antwoorden die de mbo-docenten op deze ‘corona’-vragen hebben gegeven. De vragen hadden betrekking op wat er goed gaat in het afstandsonderwijs en wat men wil blijven doen en wat er niet goed gaat of nog verbeterd kan worden. Daarnaast is gevraagd hoe de docenten contact houden met studenten en welke nieuwe inzichten over leren en lesgeven met ict ze hebben opgedaan door het afstandsonderwijs. Ook hebben de docenten aan de hand van zes stellingen aangegeven hoe ze hun onderwijs op afstand inrichten.

Aan de monitor hebben docenten van de volgende mbo-instellingen meegewerkt: Aventus, Graafschap College, Helicon, De Leijgraaf, ROC Nijmegen, Mediacollege Amsterdam, Rijn IJssel, ROC A12, ROC TOP en ROC van Amsterdam. We geven in deze beknopte rapportage een overall beeld over alle instellingen heen, gebaseerd op de antwoorden van circa 450 docenten.

Ervaringen met afstandsonderwijs

Uit de open antwoorden blijkt dat docenten fysiek onderwijs verkiezen boven afstandsonderwijs, maar er zijn wel elementen uit het afstandsonderwijs die ze willen behouden. Terug naar de manier van lesgeven zoals het was willen veel docenten niet. De elementen die ze als positief hebben ervaren in de afgelopen maanden willen ze graag verder ontwikkelen en blijven gebruiken.

Wat gaat goed?

Meer zelfstandigheid studenten

Docenten zien kansen in meer online onderwijs voor het vergroten van de zelfstandigheid van studenten (daar waar mogelijk), maar streven wel naar een balans tussen digitaal en fysiek onderwijs.

“Onze digitale leeromgeving maakt dat mijn studenten veel meer eigenaar geworden zijn van hun leerproces. Ik ben er als teamlid van team Zorg trots op dat we dit gerealiseerd hebben, dat we feedback geven in plaats van cijfers en dat de student zijn eigen opdrachten kan plannen en zoveel mogelijk zelfstandig en waar nodig onder begeleiding en instructie van mij kan uitvoeren.”

“Zolang de stof die ze moeten bestuderen daadwerkelijk bestudeerd en gemaakt wordt, zal ik hiermee doorgaan. Liever geef ik frontaal les om ze daarna door zelfstandig met online leerstof te laten werken en daarna weer met ze in gesprek gaan.”

¹ De overkoepelende rapportage van de Monitor Leren en Lesgeven met ict MBO 2020 met een beschrijving van alle resultaten verschijnt in het najaar van 2020.

Inzet van kennisclips en instructiefilmpjes voor theorievakken

Docenten zijn met name enthousiast over online theoretisch onderwijs, bijvoorbeeld door kennisclips en instructiefilmpjes die ze online zetten voor de studenten. Vaak zijn de clips zelfgemaakt, maar er is ook enthousiasme over filmpjes van de methodes, van andere collega's en uit het werkveld. Vooral de docenten die zelf filmpjes maken, geven aan dat ze trots zijn op het resultaat en dat ze veel positieve reacties ontvangen van studenten.

"Instructiefilmpjes over het gebruik van applicaties/ extra uitleg en ingesproken PowerPoint is iets wat ik er zeker in ga houden, zodat een leerling later nog een keer terug kan kijken."

"Wat ik wil blijven doen is meer op maat onderwijs blijven geven en het maken van instructiefilmpjes en plaatsen die uitleg geven over specifieke opdrachten."

Tijd- en plaatsafhankelijk werken

De docenten geven aan dat studenten met name enthousiast zijn over de mogelijkheid om zelf te bepalen wanneer ze de filmpjes bekijken en op een later moment ook weer terug kunnen kijken als de inhoud weer wat is weggezaakt. Ze ervaren dat online onderwijs meer mogelijkheden biedt voor studenten om tijd- en plaatsafhankelijk te leren. Docenten zijn ook enthousiast over het gemak waarmee bijvoorbeeld een gastdocent een online les kan geven nu reisafstanden geen drempel meer vormen.

"Het voordeel is dat ik lessen in kan spreken (PowerPoint) op tijden dat het mij uit komt. Ik vind het ook een voordeel dat studenten zelf kunnen bepalen wanneer ze deze les bekijken en wanneer ze het huiswerk maken."

"Door filmpjes vooraf op te nemen kunnen leerlingen zelf het juiste moment bepalen wanneer zij de informatie opnemen. Ook m.b.t. maken van opdrachten kunnen zij hun eigen momenten plannen. Zelfs groepswork op afstand lukt in kleine groepjes. Maakt het onderwijs minder afhankelijk van tijd en plaats."

"De studenten geven presentaties via Teams en bedenken daarbij zelf een interactieve werkvorm. Daarnaast heb ik een aantal keer een gastdocent uitgenodigd via Teams. Ook dit werkte erg goed."

Meer coachende rol

Het geven van instructie en feedback via een online omgeving werkt voor veel docenten goed. Docenten ervaren ook dat ze een meer coachende rol krijgen. Sommige zaken zijn online makkelijker in te roosteren en de individuele studieloopbaanbegeleiding wordt vaak genoemd als iets wat voortaan altijd online gegeven zou kunnen worden.

"Studenten krijgen nu opdrachten. Ik functioneer meer als coach dan als docent."

"Ik denk dat SLB-gesprekken en coaching veel beter online kan dan fysiek in de klas."

Wat gaat niet goed of kan beter?

Eenrichtingsverkeer

Tijdens de online colleges hebben docenten het idee dat ze minder controle hebben over de omgeving dan bij fysiek onderwijs. Als studenten hun camera en geluid uit hebben staan en zich ook niet op een andere manier uiten (bijv. via de chatfunctie), weten de docenten niet of ze nog aanwezig zijn. Ze vragen zich af in hoeverre de absentielijst die ze bij de start van het online college invullen gedurende de les nog steeds accuraat is. Naast de grip op studenten missen ze met online lessen met name de verbale en non-verbale feedback van studenten, waardoor ze normaal gesproken weten of studenten de stof begrijpen. De docenten hebben het gevoel dat ze alleen maar

zenden, zonder te weten of de boodschap goed aankomt. Het belang van 'echt' contact met en tussen studenten voor de sociale ontwikkeling wordt ook benadrukt.

"Ik mis het persoonlijke contact, het overzicht over een klas, non-verbale feedback, of informatie overkomt, directe reactie van de klas. Interactie in de klas, klasse gesprekken. Lesgeven via beeldbellen is heel beperkt; je kunt wat instructie geven en enkele vragen beantwoorden. Het hele sociale interactie proces -zo belangrijk voor mijn vak sociale vaardigheden- komt ernstig te kort."

Gebrek aan dynamiek en interactie

Daarnaast missen docenten de dynamiek en interactie van een fysieke les. Een online les richten ze met name in voor kennisoverdracht. Er ontstaan daardoor in een online les minder vaak (spontane) gesprekken buiten de lesstof of het vak om, die in een breder kader wel erg belangrijk zijn voor de ontwikkeling van studenten. En niet alleen voor de algemene ontwikkeling van de student zijn deze momenten van belang. Juist die dynamiek van en de interactie met de klas maakt onderwijs geven volgens veel docenten zo leuk en dat missen ze nu. De combinatie van het eerder genoemde eenrichtingsverkeer en het gemis aan dynamiek en interactie maakt ook dat het online onderwijs als vermoeiend wordt ervaren.

"Het kost veel energie om er achter te komen waar de studenten zich mee bezig houden. Normaal is dit gedaan in 1 oogopslag in de klas. Nu moet het echt met individuele benadering en gesprekken. Dan nog is het overzicht minder goed."

"Ik mis het de dynamiek van de klas waarin je de leerling weer aan het werk kan krijgen, je kan in realtime beter contact houden met een leerling. Het adaptieve en zelfstandige van online onderwijs is prima, het op school de leerlingen aan het werk houden en vinger aan de pols houden mis ik."

Vaardigheidsonderwijs moeilijk online te organiseren

Docenten zien weinig mogelijkheden voor online onderwijs dat zich richt op ontwikkeling van vaardigheden. Ze vragen zich af hoe ze praktijklessen met afstandsonderwijs in moeten richten en hebben tot nu toe weinig passende oplossingen kunnen vinden. Bij sommige branches zijn docenten er tijdens deze periode achter gekomen dat er in het werkveld veel goed online en actueel materiaal beschikbaar is, maar dan nog blijft het behelpen en zijn vaardigheden niet goed te ontwikkelen door het kijken en nadoen van filmpjes.

"Aangezien ik praktijk meubelmaken geef, is het echte praktische bezig zijn met het vak een lastige. Je kan er zaken omheen bedenken. Maar de kern van de zaak, vaardigheden leren, is juist iets wat zonder (of met ondersteuning van) ICT gebeurt."

"Ik geef Vitaliteit & Bewegen= bewegingsdeel Vitaal Burgerschap. De kunst is de theorie in de praktijk oefenen. Dit vak leent zich in principe niet voor online lesgeven. Het is een praktijk/ doe-vak waarbij studenten vooral fysiek moeten (samen) werken."

Grenzen aan flexibiliteit

Docenten gebruiken allerlei manieren om contact te houden met studenten: e-mail, WhatsApp, chatten en (video)bellen. Het online contact houden is erg arbeidsintensief, dus sommige docenten kiezen er bewust voor om met name de mentorgesprekken individueel te houden en voor de rest van de studenten te volstaan met contactmomenten gedurende de les. Docenten merken dat studenten niet alleen overdag, maar ook veelal 's avonds aan het studeren zijn en ontvangen hierdoor de tot in de late uurtjes vragen via de verschillende media. Om overbelasting te voorkomen hebben ze vragenuurtjes ingericht. Dit maakt het gevoel van overvraging kleiner en bijkomend voordeel is dat studenten leren van elkaars vragen.

“Ik maak gebruik van het communiceren via Teams, Whatsapp en telefoon. Dit wissel ik af. Ik geef online lessen in Teams, zet daar opdrachten klaar en geef in Teams feedback. Vragen beantwoorden kan in Teams, maar de studenten gebruiken daarvoor altijd Whatsapp. Als ik dieper op vraagstukken in wil gaan of als ik een gesprek aan wil gaan, dan bel ik een student. Die communicatie voelt dan directer. Ik ervaar veel voordeel van Teams, alhoewel ik dat nog beter in zou kunnen zetten.”

“Bellen, mailen, appen. Toch blijven studenten ongrijpbaarder. Als ze niet willen, krijg je ze niet te pakken. Ook 'werken' studenten vaak op andere tijdstippen dan wij en moet je goed waken voor je eigen vrije tijd.”

“Ik ervaar op dit moment veel stress om goed contact te houden met de studenten. Er komt zoveel op mij af. Teams, app, mail, chatten... werk en privé lopen door elkaar heen. Leer wel maar het kost mij enorm veel energie. Heb het gevoel dat ik het allemaal niet meer bij kan benen... hoop snel weer naar school te kunnen.”

Online onderwijs niet voor alle studenten geschikt

Online onderwijs brengt ook duidelijkere verschillen tussen studenten en niveaus aan het licht. Niet alle studenten zijn in staat om vanuit huis zelfstandig te werken en hun werk te plannen. Docenten geven aan dat studenten van entreeopleidingen en studenten met een beperkte taalvaardigheid in het Nederlands moeilijker online zijn te bereiken en op afstand te motiveren. Dit vraagt om maatwerk en veel extra tijd en inzet van de docent om het contact met de studenten op gang te houden. Deze specifieke groepen hebben meer baat bij 'echt' contact en directe feedback.

“Ik vind het met name lastig om ongemotiveerde, of niet-willende, of niet-kunnende leerlingen er tóch bij te trekken en in gang te houden. De afstand vergroot dat probleem. En van sommige leerlingen wordt nu een zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid gevraagd, die zij niet op (kunnen) brengen.”

“Velen uit onze doelgroep zijn hier niet voor gemaakt. Ze raken het overzicht kwijt zodra er niet meer uit boeken gewerkt wordt en alles digitaal aangeleverd is.”

“Onze specifieke doelgroep die veel individuele aandacht behoeft, vindt het onderwijs op afstand niet ideaal. Ze weten niet waar ze moeten starten, vinden instructiefilmpjes hierover van collega's dan te lang/te saai. Ze hebben veelal moeite om zichzelf te motiveren en op afstand motiveren vereist nog meer telefonisch/digitaal contact. Beeldbellen via Teams vinden ze ook erg lastig, vinden ze gek. Het kost veel tijd en moeite om hen hieraan te laten wennen.”

Studenten in beeld

Met onderwijs op afstand verandert het contact met de studenten. Hoe slagen mbo-docenten erin om de voortgang en behoeften van individuele studenten in beeld te houden? Wat gaat goed en waar loopt men tegenaan?

Voortgang online en op afstand goed te volgen

Docenten kunnen de voortgang van de studenten vaak goed volgen in de online leeromgeving. Sommige docenten maken gebruik van bestaande systemen zoals Magister, andere zetten Microsoft Teams in als online leeromgeving waarin opdrachten worden uitgezet en ingeleverd. Het aan- en inleverloket zorgt ervoor dat docenten zicht hebben op alle opdrachten die klaar staan, welke studenten op schema liggen en bij welke studenten nog opdrachten ontbreken. Als de leeromgeving ook een chatfunctie heeft, kunnen zowel de docent als de student alle gestelde vragen en bijbehorende antwoorden op elk gewenst moment nalezen.

“Doordat opdrachten, huiswerk, etc. online staan en per klas wordt uitgezet via opdrachten/forms etc. heb ik heel goed zicht op wie wat doet. Dit kan direct teruggekoppeld worden aan de SLB’er.”

“Wat ik prettig vind is dat ik met de verschillende leeromgevingen zicht hou op de groep en gemakkelijk de contacten en conversaties kan terugzoeken om weer even op te frissen waar we het over hebben gehad. Dat is met gesprekken in real life een stuk lastiger.”

Behoeftte aan één online leeromgeving

Docenten gebruiken ict om samen met hun collega’s een online leeromgeving in te richten. Het kan dan gaan om bestaande omgevingen zoals It’s Learning en Canvas, maar er wordt zoals gezegd ook veel gebruik gemaakt van Microsoft Teams. Als er geen sprake is van één leeromgeving, maar van veel losse toepassingen of platforms, zien docenten dat dit ten koste gaat van de mate waarin de voortgang voor zowel de student als de docent in beeld is. Aangezien dit de mate waarin de student zelfregie kan nemen in de studie niet ten goede komt, groeit de behoefte aan het gebruik van één geïntegreerde online leeromgeving, waarin je als docent met studenten in contact kunt blijven, lesmateriaal beschikbaar stelt, opdrachten kunt klaarzetten, van feedback kunt voorzien en kunt beoordelen.

“Onze doelgroep kan niet zonder ICT gezien het een ICT opleiding is. Onze school heeft nog een slag te maken in de digitalisering. We moeten van alle losse Excellijstjes en vage formuliertjes af. Maak nou een systeem waar alles in samen komt.”

“Eenvoudigere volgsystemen specifiek voor het MBO en geen uitgekledde HBO-methodieken.”

Afstandsonderwijs risico bij minder gemotiveerde studenten

De afstand tussen docent en student is met online onderwijs letterlijk groter. Tijdens online lessen blijven sommige studenten weg, vooral studenten die volgens docenten al minder gemotiveerd zijn. Docenten hebben soms ook moeite om studenten gemotiveerd te houden. Bij studenten die de docenten al kennen en die gemotiveerd zijn om hun opleiding te volgen is het makkelijker om contact te houden. Bij vakken of opleidingen waarbij tijdens de lockdown geen examens konden worden afgenomen, hebben docenten ook een afname in de motivatie bij studenten gezien.

“Gemotiveerde studenten haken aan, ongemotiveerde studenten haken af. Ik zoek nog naar manieren om ze er toch bij te betrekken. Het ze niet even in de ogen kunnen kijken mis ik in deze.”

“De eerste twee weken gingen goed, iedereen deed zijn ding en het liep goed. Nu komt de motivatie om te hoek kijken en wordt het toch lastiger iedereen te boeien en ervoor te zorgen dat er gebeurt wat er moet gebeuren.”

“Voor studenten geen motivatie om nu te werken aan het rekenen. Examens kunnen nu niet plaatsvinden in het 1e en 2e leerjaar voor mijn vak.”

Toetsing op afstand nog een uitdaging

Veel docenten zijn nog zoekende naar de juiste vorm van (online) toetsing op afstand, ook vanwege de mogelijke fraudegevoeligheid. Waar mogelijk wordt wel naar alternatieven gekeken, maar volledig digitaal toetsen wordt niet als haalbaar gezien. Er zijn wel goede ervaringen met mondelinge examens op afstand. Sommige docenten konden voor hun vak al gebruik maken van toetsen vanuit de methode of van een toetsplatform. Er wordt ook geëxperimenteerd met (oefen)toetsen in de digitale omgeving, of via Google Forms of Microsoft Forms en (alternatieve) opdrachten. Docenten lijken zich vooral te richten op summatieve toetsing. Een enkele docent geeft aan gebruik te maken van formatieve toetsing door online feedback te geven, opdrachten aan te bieden die zelfstandig op basis van (digitaal) naslagmateriaal gemaakt kunnen worden en online ingeleverd moeten worden.

“Dat toetsen afnemen nog niet zo goed mogelijk is, zonder dat daarbij de mogelijkheden blijven bestaan dat deelnemers kunnen frauderen.”

“Studenten werken aan oefenexamens en toetsen via online, dat helpt ze, omdat ze meteen feedback krijgen. Zou wel graag meer programma’s willen gebruiken die adaptief zijn en mijn lessen meer willen delen met studenten.”

“Op onze school zijn we al heel ver met digitaal leren. Studenten doen de theorie grotendeels via de methode van Thieme, inclusief toetsing. Dat is dus niet anders en mag wat mij betreft blijven.”

Visie op leren en lesgeven met ict

Heeft de huidige manier van onderwijs geven de visie van de docenten op leren en lesgeven met ict veranderd? Tot welke inzichten zijn de docenten gekomen door hun ervaringen met afstandsonderwijs?

De huidige manier van onderwijs lijkt voor de meeste docenten geen verandering teweeg te hebben gebracht in hun visie op leren en lesgeven met ict. De visie die ze hadden wordt bij veel docenten bevestigd. Dit geldt voor de docenten die voorheen geen tot weinig voordelen zagen in didactische inzet van ict en de afgelopen tijd hebben gemerkt dat ze met het geven van online colleges de grip op hun studenten dreigen te verliezen, dat de communicatie met studenten oppervlakkiger is geworden en dat ze het contact met studenten missen om goed af te kunnen stemmen op de klas.

“Ik wil het eigenlijk helemaal niet doen, maar zal wel moeten. Weinig ervaring mee. Vanuit het niets ermee beginnen geeft mij veel stress. Het gaat ook zeker de kwaliteit van de lessen negatief beïnvloeden.”

“Nee, niets veranderd. Je moet je blijven scholen en op onderzoek gaan naar nieuwe en efficiëntere middelen.”

Aan de andere kant zijn er ook docenten die voorheen al voorstander waren van meer flexibel en gepersonaliseerd onderwijs, die zien dat de meeste studenten voldoende motivatie en discipline hebben om op eigen tempo door de lesstof heen te gaan. Zij zijn blij dat ze nu samen met hun team kunnen werken aan een online leeromgeving waar de student met meer zelfstandigheid en meer op eigen tempo en in eigen tijd door de lesstof heen kan gaan. Ze zouden graag zien dat ze straks het online meer blended aan kunnen bieden, waarbij studenten meer werk in eigen tempo buiten de klas kunnen doen en op gezette tijden naar school komen om van elkaar en samen te leren.

“Ik geloof in een combinatie tussen traditioneel leren en ICT. ICT moet een middel zijn en geen doel. De meest effectieve manier van werken is blended learning, wat mij betreft afgestemd op de doelgroep en bij voorkeur onderbouwd door wetenschappelijke inzichten.”

“Ik was altijd al van mening dat onlineonderwijs/ ICT een meerwaarde is voor het onderwijs. Dat idee is nu alleen maar versterkt. Ik ben ook tegen mijn eigen beperkingen aangelopen en zou meer aandacht willen besteden aan mijn eigen vaardigheden.”

De groep tussen deze twee uitersten stond voorheen redelijk neutraal tegenover ict in het onderwijs. Ze gebruikten wat werd voorgeschreven en werden gefaciliteerd door de instelling, zonder hier heel actief en bewust aandacht aan te besteden. Met name docenten die lesgeven aan niveau-3- en niveau-4-studenten merken dat hun rol als docent bij afstandsonderwijs verandert en dat ze nu meer bezig zijn met begeleiding. Ze ervaren dat de verantwoordelijkheid voor de studie voorheen te veel bij de docenten lag en dat bij afstandsonderwijs de student meer aan zet is en het initiatief moet nemen, vragen moet stellen en na moet denken over eigen leerwensen en behoeften aan ondersteuning. Zo worden ze meer eigenaar van hun eigen leerproces.

“Ervaring is positief. Andere manier van doceren zeker voor het vak waarin ik lesgeef. De vormen die ik nu uitprobeer ga ik straks vaker inzetten in het kader van gepersonaliseerd leren.”

Implicaties voor professionalisering

Tijdens de coronacrisis hebben docenten in een zeer hoog tempo geleerd over het gebruik van ict in het onderwijs. Ze zijn intensief gebruik gaan maken van een online leeromgeving en hebben deze ingericht met online lessen, online opdrachten en online communicatie. Hierbij hebben ze in korte tijd heel veel nieuwe ict-ervaringen opgedaan. Onder de docenten die voorheen weinig gebruik maakten van ict hebben al die nieuwe ervaringen geleid tot minder handelingsverlegenheid. Ze hebben veel zelf uitgeprobeerd en geëxperimenteerd en zijn tot de conclusie gekomen dat ze het gebruik van verschillende tools sneller onder de knie hebben dan dat ze van tevoren hadden gedacht.

“Door de omstandigheden worden er nu reuzestappen gemaakt in de ontwikkeling van de digitale geletterdheid van beide docenten en studenten. Dit beschouw ik als zeer positief.”

“Onbekend maakt onbemind. Maar nu moeten we wel en dat gaat eigenlijk boven verwachting goed. Ik benut nog veel mogelijkheden niet, dus het afwisselen van werkvormen is een volgende uitdaging.”

Met name bij de docenten die tijdens afstandsonderwijs hun visie op leren en lesgeven met ict hebben veranderd, is er behoefte aan professionalisering. Zij zien in hun eigen praktijk dat ict in de vorm van een online leeromgeving, kennisclips en instructievideo's, online vragenuurtjes de student meer zeggenschap geeft over de studie. Ze zien tegelijkertijd dat de ict-vaardigheden van studenten vaak nog voor verbetering vatbaar zijn en dat hun eigen vaardigheden nog te wensen over laten als het gaat om het kunnen variëren in opdrachten en werkvormen. Ze geven heel specifiek aan dat ze behoefte hebben aan professionalisering die zich vooral richt op het uitbreiden van hun palet aan didactische werkvormen voor online onderwijs. Zo willen ze graag meer leren over de mogelijkheden om in een online omgeving activerende werkvormen te gebruiken om hun lessen interessant te houden en het leerrendement te optimaliseren. Doordat de studenten meer in eigen tijd en tempo werken, zien sommige docenten ook meer de noodzaak van de inzet van ict om te kunnen te differentiëren.

“Wat goed gaat is dat ik mijzelf ontwikkel in digitale vaardigheden. Ik vind het leuk om nieuwe dingen te leren en uit te proberen voor de doelgroep die ik les geef. Dit sluit soms wel aan en soms niet. Wat verbetering vergt is dat studenten nauwelijks ICT lessen krijgen. Ze hebben geen eigen device, omdat ze hier nauwelijks geld voor hebben. Er moet vanuit ons team meer aandacht worden besteedt aan digitale vaardigheden.”

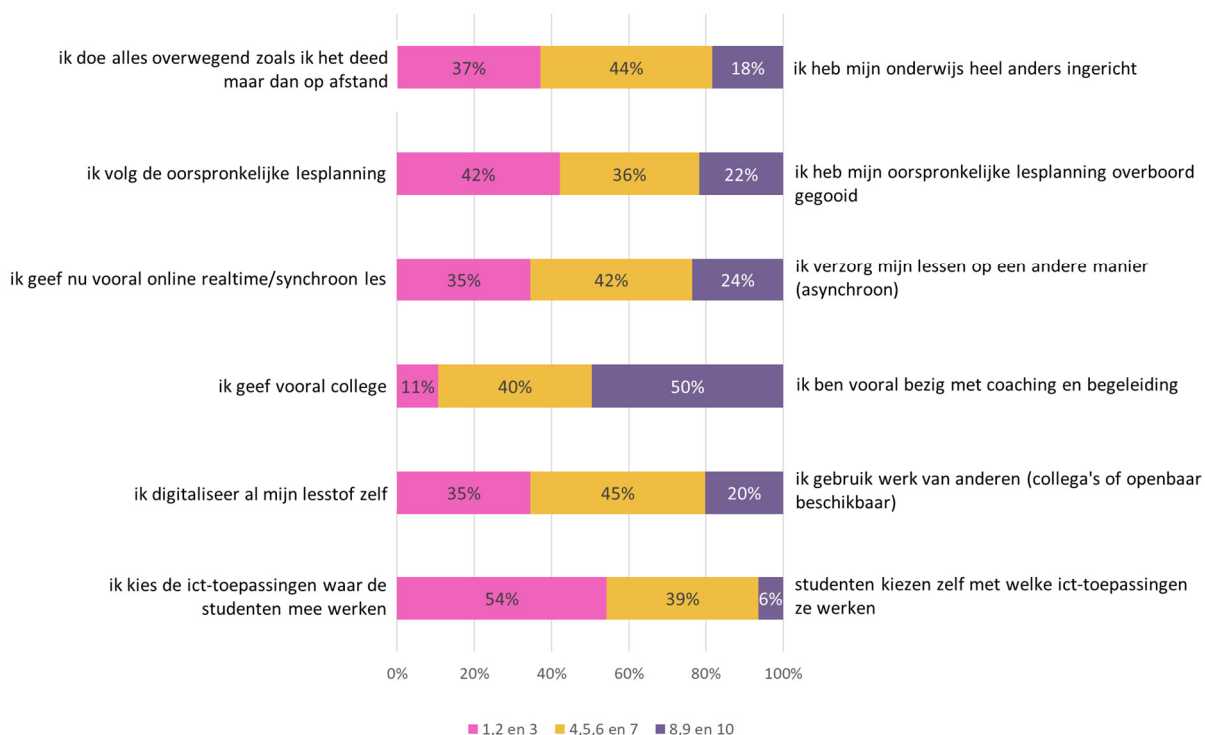
“Ik denk dat het onderwijs veel meer digitaal kan plaatsvinden en hoop ook dat we deze trend doorzetten tot na de crisis. Wel hoop ik dat er dan ook tijd en ruimte is om ons als docenten hierin te verdiepen.”

Keuzes van mbo-docenten bij het aanpassen van hun onderwijs

In aanvulling op de hierboven beschreven open vragen hebben mbo-docenten aan de hand van zes tegenovergestelde stellingen op een 10-puntsschaal aangegeven op welke manieren ze het afstandsonderwijs hebben ingericht. Uit de spreiding in de antwoorden blijkt dat er geen specifieke aanpak is waar het merendeel van de docenten voor kiest. Er zijn docenten die in april/mei 2020 nog ongeveer op dezelfde manier hun lessen inrichten en er zijn docenten die hebben besloten om alles heel anders in te richten. Hierbij maakt het niet uit of ze de stellingen hebben beantwoord in april of mei. Als docenten hun lessen anders hebben ingericht, dan geven ze ook vaker aan dat ze de

oorspronkelijke lesplanning hebben losgelaten en ze hun lessen op een andere (asynchrone) manier verzorgen.

Figuur 1 - Spreiding zes stellingen over mate van aanpassing van het mbo-onderwijs in april-mei 2020, n=385

Bij de open antwoorden geven veel docenten aan dat ze met afstandsonderwijs meer begeleiden en coachen dan in hun reguliere onderwijs. Dit beeld bevestigen ze bij de stelling of ze vooral college geven of vooral bezig zijn met begeleiding en coaching, waarbij het merendeel van de mbo-docenten aangeven dat ze vooral bezig zijn met begeleiding en coaching en een klein groepje docenten geeft aan vooral college te geven. De meeste docenten kiezen tijdens afstandsonderwijs de ict-toepassingen waar studenten mee werken. Naarmate de docenten de keuze wat meer overlaten aan de student laten ze ook wat meer de lesplanning los en maken ze meer gebruik van het werk van anderen in plaats van zelf lesstof te digitaliseren. Bij deze laatste stelling zien we dat een op de vijf (21%) van de mbo-docenten aangeeft dat ze de helft van de lesstof zelf digitaliseren en voor de andere helft gebruik maken van het werk van anderen.

Reflectie en conclusie

De COVID-19-crisis heeft voor de nodige veranderingen in het mbo-onderwijs gezorgd. Het beeld dat uit de vragen van de mbo-monitor leren en lesgeven met ict over de gevolgen van de lockdown voor het mbo-onderwijs naar voren komt, is dat docenten er in de eerste periode (tussen half maart en begin mei 2020) redelijk tot goed in zijn geslaagd om vorm te geven aan afstandsonderwijs. Dit wel met de nodige kanttekeningen ten aanzien van de (on)mogelijkheden van het geven van praktijkonderwijs op afstand. Docenten hebben zich voornamelijk ingezet het onderwijs zo goed mogelijk doorgang te laten vinden, ondersteund door de (digitale) middelen die hen vanuit de instelling ter beschikking stonden.

Zij hebben hierdoor noodgedwongen in hoog tempo nieuwe ict-vaardigheden verworven. Ook hebben ze ervaring opgedaan met nieuwe werkvormen, meer zicht gekregen op verschillen tussen studenten en duidelijkere beelden gekregen van hoe ze dit met ict kunnen oplossen. Deze ervaringen hebben bij een deel van de docenten de behoefte aan verdere professionalisering in leren en lesgeven met ict aangewakkerd. Dit is een belangrijke basis om op verder te bouwen. De uitdaging voor de komende tijd is om de ervaringen van de docenten met afstandsonderwijs en de professionaliseringsvraag aan te grijpen en vanuit de instellingen te ondersteunen. Dit kan een belangrijke impuls zijn voor het verduurzamen van de didactische inzet van ict in het onderwijs.